Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

УДК: 347.73

Максим Гребенюк *
Руслан Лук'янчук *

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТ ЯК ФІНАНСОВОГО ІНСТРУМЕНТУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті досліджено світовий досвід впровадження в обіг криптовалют. Проведено аналіз та визначено особливості використання криптовалют у світових платіжних системах. Основним об'єктом дослідження в цій статті є bitcoin – найпоширеніша з криптовалют. Визначена актуальність криптовалюти як абсолютно інноваційного платіжного інструменту в сучасних умовах розвитку комп'ютерних технологій. Виходячи з результатів дослідження міжнародної практики функціонування системи криптовалют, визначено переваги і недоліки використання bitcoin у світовій економіці як фінансового інструменту та інноваційного платіжного засобу. Надано пропозиції щодо врегулювання ринку криптовалют та операцій з ними на міжнародному та національному рівнях.

Ключові слова: криптовалюта, bitcoin, блокчейн, електронні платежі, електронні гроші, цифрова економіка, майнінг, фінансовий інструмент, токен.

Гребенюк М. В., Лукьянчук Р. В. Некоторые вопросы правовой регламентации обращения криптовалют как финансовых инструментов глобальной цифровой экономики.

В статье исследован мировой опыт внедрения в обращение криптовалют. Проведен анализ и определены особенности использования криптовалют в мировых платежных системах. Основным объектом исследования в этой статье является bitcoin – самая распространенная из криптовалют. Определена актуальность криптовалюты как абсолютно инновационного платежного инструмента в современных условиях развития компьютерных технологий. Исходя из результатов исследования международной практики функционирования системы криптовалют, определены преимущества и недостатки использования bitcoin в мировой экономике как финансового инструмента и инновационного платежного средства. Даны предложения по урегулированию рынка криптовалют и операций с ними на международном и национальном уровнях.

Ключевые слова: криптовалюта, bitcoin, блокчейн, электронные платежи, электронные деньги, цифровая экономика, майнинг, финансовый инструмент, токен.

Hrebenyuk M. V., Lukianchuk R. V. Some questions of legal regulation of cryptocurrency circulation as financial tools of global digital economy.

In the article the world experience of cryptocurrency implementation into circulation is investigated. The analysis and features of the using of cryptocurrency in the world payment systems have been analyzed. In this article the main object of the study is bitcoin – the most common of cryptocurrency. The importance of cryptocurrency as a completely innovative payment tool in the modern conditions of development of computer technologies is determined. Based on the international practice of the functioning of cryptocurrency system, the advantages and disadvantages of using bitcoin in the world economy as a financial tool and innovative payment instrument are determined. The proposals on the regulation of cryptocurrency market and operations with them at the international and national levels are provided.

Keywords: cryptocurrency, bitcoin, blockchain, electronic payments, electronic money, digital economy, mining, financial tool, token.

Актуальність дослідження. Світова економіка перебуває на початковій стадії запровадження сучасних цифрових технологій. Відбуваються кардинальні трансформації за

багатьма показниками в різних напрямах міжнародного бізнесу та економіки, при цьому все активніше поширюються передові цифрові технології, які на сьогодні розвиваються швидше, ніж світове законодавство, що регулює ці процеси. Революційні зміни світу технологій, фінансів та інвестицій, коли породжуються нові фінансові інструменти та принципово інші бізнес-моделі, що створюються також на основі технологій блокчейн, потребують від різних країн світу відповідної реакції, включаючи адекватне правове регулювання цих процесів.

Так, за оцінками світових експертів, тільки у США цифрова економіка у 2017 році досягла показника 5,4 % в структурі ВВП країни. На цьому фоні у світових масштабах все активніше впроваджується технологія блокчейн, на якій базується велика кількість сучасних технологічних розробок, у тому числі і такий інноваційний підхід як криптовалюта. Як демонструє практика, криптовалюта набирає все більшої популярності в усьому світі, а її розвиток заборонити технічно неможливо й економічно недоцільно. За таких умов, актуальним є вивчення та опанування практичного зарубіжного досвіду здійснення правової регламентації обігу криптовалют і технології блокчейн для розвитку глобальної світової економіки.

Постановка проблеми. У сучасних умовах відбувається також перманентний процес усвідомлення світовою спільнотою того факту, що цифрова економіка, спеціальні фінанси та Інтернет-торгівля в перспективі матимуть вирішальне значення у світових масштабах. Поступове впровадження цифрових технологій в усі сфери світової економіки зумовлює необхідність розробки сучасних механізмів ефективного управління інноваціями. В умовах світової фінансової кризи, коли національні валюти постійно знецінюються, суцільне запровадження єдиної цифрової валюти, зокрема, криптовалюти, здатне розв'язати чимало наявних проблем функціонування світових фінансових систем. Актуальність застосування криптовалют спричинена технологічною недосконалістю існуючої системи грошових переказів, що зумовлює необхідність регламентації обігу криптовалют та визначає важливість науково-практичного завдання, яке вирішується у даному дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження розвитку та запровадження криптовалют є порівняно новими, оскільки розпочалися лише у 80-х роках минулого століття. Проблематику обігу криптовалют досліджували у своїх наукових працях такі фахівці-економісти, як: О. Галицький, О. Мороз, Е. Молчанова, Ю. Солодковський, А. Колдовський, К. Чернега, А. Полчанова, Є. Галушка, М. Куницька-Іляш та інші. В юридичній науці правовий режим криптовалют вивчали: С. Верланов, І. Доронін, А. Проценко, А. Гаркуша, Л. Нікітіна. Однак правове регулювання глобальної моделі обігу криптовалют як на національному, так і на глобальному рівні, на жаль, недостатньо досліджене вітчизняними вченими, що й зумовлює актуальність подальших наукових пошуків.

Аналіз нормативно-правової бази. Поряд із розглядом наукових публікацій, де аналізувався світовий досвід функціонування віртуальних валют та операцій з ними, предметом опрацювання стали схвалені нормативні акти щодо забезпечення правової регламентації обігу криптовалют.

Завдання полягає у дослідженні міжнародного досвіду впровадження цифрових технологій у всі сфери світової економіки та визначенні особливостей використання криптовалют у світових платіжних системах, а також в обґрунтуванні доцільності врегулювання питання правової регламентації обігу криптовалют у світі.

Мета статті – дослідження міжнародної практики використання криптовалют як фінансового інструменту глобальної цифрової економіки.

Виклад основного матеріалу. На думку світових експертів у галузі фінансів та економіки, майбутнє всієї міжнародної фінансової системи залежить від актуалізації впровадження та удосконалення нової технології – блокчейн, яка перебуває в основі обігу криптовалют та передбачає створення послідовного ланцюжка з блоків, що містять певні дані. З'єднання блоків відбувається за допомогою криптографії. Таким чином, ключовою особливістю криптовалюти є відсутність будь-якого внутрішнього або зовнішнього адміністратора. Банки, податкові, судові та інші державні або приватні органи не можуть впливати на транзакції з криптовалютами [1].

Процес обігу криптовалют незворотний, оскільки його не можна скасувати, заблокувати або оскаржити. Отже, саме *bitcoin* – децентралізована цифрова валюта – став першим вагомим доказом успішної роботи блокчейн-систем та є абстрактною формою грошей.

Відстежити *bitcoin* неможливо, оскільки мета його створення – уникнення державного контролю, сплати податків тощо. Зрозуміло, що ця цифрова валюта першочергово почала використовуватися онлайн-торгівцями наркотиками та кіберзлочинцями.

Більшість шахрайських операцій на біржах віртуальних грошей пов'язано з тим, що опрацювання питання правового режиму криптовалют та законодавчого регулювання операцій з ними перебуває лише на початковому етапі розвитку. З огляду на це генератори криптовалют залишаються вразливими та здійснюють операції на власний ризик. Тільки у випадку нормативного визначення та закріплення статусу криптовалют можливе переслідування «віртуальних» шахраїв та злочинців. У перспективі також очікується, що органи державного та банківського регулювання надаватимуть майнерам преференції з метою мінімізації ризиків під час генерування віртуальної валюти.

Зважаючи на таку ситуацію, питання регулювання обігу криптовалют є актуальним для багатьох країн світу. Так, у травні 2012 року Федеральне бюро розслідувань (ФБР) опублікувало звіт «Віртуальна валюта *bitcoin*», в якому криптовалюта розглядалася в негативному аспекті, зокрема як система, «в якій злочинці можуть генерувати, переказувати, викрадати і відмивати незаконні засоби майже анонімно». У звіті йшлося також про те, «що правоохоронні органи все ж зможуть із достатнім ступенем впевненості ідентифікувати порушників і отримати додаткову інформацію від них». У вересні 2013 року в США відбулася зустріч співробітників фінансових і правоохоронних органів США з керівництвом «*Bitcoin Foundation*» – організації, що об'єднує учасників ринку *bitcoin*. За підсумками зустрічі представники федеральної влади США підтвердили намір поширити на операції з *bitcoin* розроблені правила боротьби з відмиванням грошей, що діють стосовно звичайних валют [2].

Такої ж позиції дотримується й Уряд Китаю, зважаючи на те, що 5 грудня 2013 року Центральний банк Китаю заборонив банкам та іншим фінансовим установам здійснювати операції з *bitcoin*, а Інтернет-сервіси зобов'язали дотримуватися правил із протидії відмиванню коштів, отриманих незаконним шляхом. При цьому політична влада Китаю наголосила, що дозволяє своїм громадянам купувати і продавати *bitcoin*, а сервісам та Інтернет-магазинам здійснювати розрахунки в них. Проте така діяльність визнана як ризикована, і кожен учасник онлайн-торгівлі несе персональну відповідальність перед державою за шахрайські дії та злочинну діяльність із використанням *bitcoin*.

Цього ж року офіційну заяву щодо обігу криптовалют зробив Національний банк Франції, наголосивши на тому, що анонімний і нерегульований характер *bitcoin* робить цю валюту сприятливою для відмивання грошей і фінансування тероризму. Також у заяві йдеться про те, що *bitcoin* може становити загрозу для інвесторів через свою нестабільність. Враховуючи численні спекуляції з використанням *bitcoin*, Міністр фінансів Франції закликав обговорити регулювання віртуальної валюти *bitcoin* на саміті G20 у 2018 року [3].

Офіційно криптовалюта була заборонена у 2017 році в таких країнах, як Ісландія, Еквадор, Болівія, Індія, Таїланд, Бангладеш. Це, насамперед, пояснюється наявною проблемою урядів цих країн щодо збереження капіталу та здійснення контролю за його переміщенням. Наприклад, у Швеції забороняється використовувати *bitcoin* для придбання металобрухту або іншої вторинної сировини. У В'єтнамі криптовалюту оголосили поза законом, а з 1 січня 2018 року в цій країні буде запроваджено заборону на обіг та використання *bitcoin*, при цьому для порушників цієї заборони передбачається кримінальна відповідальність [4].

Проте у світі існує й протилежна позиція щодо поширення та обігу *bitcoin*. Наприклад, у квітні 2017 року Урядом Японії була здійснена легалізація *bitcoin*, а онлайн-біржі кібервалюти стали загальновизнаними фінансовими організаціями. До 2020 року також планується введення власної криптовалюти «*J-Coin*», при цьому вона не замінить грошову

одиницю Японії єну, а буде в обігу з нею паралельно. До того ж, її курс буде прив'язаний до курсу японської національної валюти. Аналогічні процеси відбуваються в інших країнах, зокрема, в Нідерландах, Венесуелі, Еквадорі тощо.

Курс *bitcoin*, як і будь-якої іншої валюти, визначається виключно попитом і пропозицією, які діють на біржах. Цифрові валюти, в основному, використовуються для проведення міжнародних розрахунків. Попит на них, а також їх курс значною мірою залежать від готовності суб'єктів господарювання визнавати ці розрахункові кошти. Велику увагу при цьому необхідно приділяти й умовам здійснення транзакцій. При проведенні платежів у цифрових валютах комісія зазвичай або взагалі не стягується, або складає долі відсотка від стандартних банківських комісій. Останнім часом великі міжнародні мережі почали приймати *bitcoin* як оплату за свої товари та послуги, а деякі держави навіть визнали *bitcoin* офіційним платіжним засобом. З'явилася також можливість сплачувати в криптовалютах податки та інші платежі до бюджету.

Проте криптовалюту необхідно відрізняти від електронних грошей, яким притаманні такі особливості: електронні гроші зберігаються на електронному пристрої; випуск електронних грошей може здійснювати виключно банк; обіг електронних грошей обмежений певною платіжною системою; електронні гроші є грошовим зобов'язанням особи, яка їх випускає [5, с. 18]. Разом з тим, курси криптовалют схильні до значних коливань, що спричинено неврегульованістю питання обігу кібервалют урядами більшості країн світу.

Невпинне зростання курсу *bitcoin* опинилося під загрозою у 2017 році в результаті масової атаки вірусу-здирника «*WannaCry*», який вразив понад 200 тисяч цілей у 150 країнах світу. Зважаючи на те, що *WannaCry* за відновлення даних файлів на уражених комп'ютерах національної системи охорони здоров'я вимагає $ 300 саме в *bitcoin*, збитки американських платників податків від цього вірусу оцінюють у мільйони доларів. Ця атака продемонструвала, наскільки вразливою є електронна комерція, що викликає певні побоювання як щодо безпеки транзакцій, так і щодо стійкості курсу кібервалюти.

У грудні 2017 року експерти компанії «*Trend Micro*» зафіксували нову шахрайську схему, в рамках якої злочинці поширюють майнер криптовалюти «*Monero*» під назвою «*Digminer*» через додаток для миттєвого обміну повідомленнями *Facebook Messenger*. Потрапляючи на персональний комп'ютер, «*Digminer*» зв'язується із сервером, з якого завантажує і встановлює майнер криптовалют і розширення для «*Chrome*». Поки майнер займається видобутком криптовалют, розширення розсилає від імені жертви повідомлення з вірусом. Метод працює, тільки якщо в браузері збережені облікові дані для авторизації в акаунті «*Facebook*». Інакше розширення не зможе отримати доступ до інтерфейсу месенджера і розсилати спам. Про ці інциденти було поінформовано «*Facebook*», проте, на думку експертів, це не вирішить проблему остаточно, оскільки зловмисники можуть змінити метод поширення шкідника і розробити нову схему. Географія цієї шахрайської діяльності поширена на такі країни, як Україна, Азербайджан, Філіппіни, Таїланд, Венесуела [6]. Таким чином, актуальною загрозою для стабільності поширення та обігу *bitcoin* у світі залишаються кібератаки та їх масштабні негативні наслідки.

Саме тому 10 найбільших світових банків (*Barclays*, *Credit Suisse*, *Canadian Imperial Bank of Commerce*, *HSBC*, *MUFG*, *State Street*, *Deutsche Bank*, *Santander*, *UBS*, *BNY Mellon*) об'єдналися влітку 2017 року під егідою розробки власної криптовалюти з метою її використання з 2018 року у спільних фінансових операціях. Держави, що обіймають провідні позиції в міжнародних рейтингах (США, Великобританія, Естонія, Катар), затвердили цифрові стратегії, у положеннях яких визначено заходи щодо забезпечення прискорення темпів цифрового економічного розвитку та прогресу, а криптовалюта в переважній більшості отримала статус товарно-сировинного активу, що обкладається податком. Цікавим у цьому контексті є досвід Швейцарії, де з 2013 року *bitcoin* вважається іноземною валютою.

Деякі країни світу також прагнуть законодавчо врегулювати обіг криптовалют на державному рівні, у зв'язку з чим варто проаналізувати новели законодавства окремих країн світу, присвячені правовій регламентації цих аспектів. Так, 31 жовтня 2013 року постановою Уряду Молдови була затверджена Національна стратегія розвитку

інформаційного суспільства «Цифрова Молдова 2020» [7], у положеннях якої задекларовано, що динамічний розвиток сучасних інформаційних послуг сприятиме підвищенню економічної конкурентоздатності на світовій арені, зростанню благополуччя населення. У цьому документі визначено такі основні стратегічні напрями перспективного розвитку: стимулювання створення цифрового контенту та електронних послуг; нарощування потенціалу використання ІКТ тощо. Також задекларовано необхідність перспективного створення національного блокчейну Молдови, хоча прямого посилання щодо нормативного регулювання обігу криптовалюти в Молдові немає.

Білорусь – перша країна у світі, яка у грудні 2017 року легалізувала майнінг та криптовалюту, а бізнесменам було дозволено укладати смарт-контракти. Ця норма закріплена в Декреті № 8 Президента Республіки Білорусь «Про розвиток цифрової економіки», який було підписано 21 грудня 2017 року [8]. Фактично Білорусь стала першою державою у світі, де відкриваються широкі можливості для використання технологій блокчейн. Головна мета запроваджених законодавчих ініціатив – створення цифрової економіки XXI століття та максимальне залучення потенціалу світових ІТ-компаній, розвиток середовища для навчання фахівців відповідним цифровим технологіям. Такі терміни, як «блокчейн», «майнінг», «криптовалюта», «токен» нормативно закріплено. Зокрема, криптовалюта – внутрішня розрахункова одиниця публічного блокчейну, а токен – цифровий актив, який інвестор отримує від компанії в обмін на гроші, тобто це одиниця обліку, яка використовується для забезпечення цифрового балансу певного активу. Установлено, що криптовалюту видобувають за допомогою майнінгу, а емісію токенів здійснює та комерційна структура, яка їх випустила. Основна відмінність полягає в тому, що в токена немає блокчейну, а в *bitcoin* – це основа його видобування. У випадку, коли компанія вирішила залучити інвестиції, вона випускає токени, і цей процес має назву ICO (*Initial coin offering*) – первинне розміщення монет. Якщо відбувається ICO криптовалюти, то інвестори купують в емітента або на біржі номінальні токен-жетони, які в майбутньому можуть вирости в ціні. Існують навіть спеціальні платформи для випуску токенів – *Ethereum*, *Waves*, *NEM*, *EOS i KickICO*. Установлено також, що фізичні та юридичні особи можуть видобувати, продавати, купувати, дарувати й успадковувати криптовалюту та токени. Крім того, до 2023 року всі операції з криптовалютою на території Білорусі звільняються від оподаткування. Іноземні компанії, які займатимуться видобуванням та обміном криптовалюти, отримають статус резидента білоруського Парку високих технологій.

Пілотний проект запровадження в обіг національної криптовалюти у 2017 році було представлено також в Уругваї, при цьому передбачається, що емісія цифрового песо має відбуватися в обмеженій кількості. У тестовій версії планується, що будуть задіяні фізичні та юридичні особи, які є користувачами мобільних телефонів «*ANTEL*». В експерименті взяли участь: Центральний банк Уругваю; національний мобільний оператор *ANTEL; IBM* – розробник пілотного проекту, який здійснює контроль за його реалізацією; 10 тис. ористувачів смартфонів *ANTEL*. За результатами тестування планується схвалення рішення про доцільність подальшого застосування криптовалюти в якості національного платіжного засобу [9].

Уряд Республіки Мальта оголосив про створення робочої групи, яка займатиметься розробкою дорожньої карти використання сучасних цифрових технологій, консультуванням владних органів щодо питань імплементації національної блокчейн-стратегії, яку було проголошено у квітні 2017 року. На цьому фоні Уряд Мальти також здійснює інституційне забезпечення створення нового регуляторного органу, основною метою діяльності якого буде використання технології відповідно до правової бази, що в перспективі дасть змогу сформувати ідеальну екосистему для тих, хто бажає вкладати кошти в технологію блокчейну [10].

В Україні питання обігу криптовалют неодноразово порушувалося на державному рівні. Так, 10 листопада 2014 року на сайті НБУ було оприлюднено роз'яснення «Щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/ криптовалюти» *Bitcoin*» [11]. Згідно з позицією НБУ віртуальна валюта (криптовалюта) «*Bitcoin*» є грошовим сурогатом,

який не забезпечений реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства.

За результатами проведеного засідання Вищої експертної ради при Раді НБУ в жовтні 2017 року наголошено на тому, що державні органи, які мають повноваження контролю та регулювання фінансових ринків, ще досі не визначилися щодо рамкових засад функціонування ринку криптовалют [12]. Унаслідок цього було сформульовано рекомендації з метою нівелювання таких потенційних ризиків: можливого зниження довіри до національної грошової одиниці, яка є єдиним законними засобом розрахунків в Україні; ймовірність обслуговування криптовалютами тіньової економіки тощо. Нормативна неврегульованість використання криптовалют може створити умови для підвищення питомої ваги тіньової економіки, як наслідок – зменшення обсягів сплати податків до Державного бюджету України. Податковий кодекс зобов'язує декларувати дохід, отриманий на території України, та сплачувати відповідні податки. Ухилення від сплати податків є правопорушенням і загрожує притягненням винних до відповідальності.

Досить оригінальним є досвід країни-агресора, яка останнім часом розробляє власну криптовалюту з метою уникнення міжнародних санкцій. Очікується, що введення криптовалют надасть можливість російським підприємствам, установам та організаціям проводити фінансові операції в рублях, державній валюті РФ, і в той же час уникати санкцій. Прогнозується, що розробка крипторубля може обмежити можливість уряду США впливати на економіку Росії [14].

Інтенсивний розвиток *bitcoin* обговорюється й у державах ЄС, що пов'язано з небезпекою поширення фінансування тероризму, відмивання брудних коштів, уникнення від сплати податків з використанням криптовалют. Саме тому були внесені зміни до четвертої Директиви ЄС від 20 травня 2015 року [15] щодо протидії відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом, у якій *bitcoin* розглядається як «грошовий інструмент». Отже, визначення *bitcoin* у Директиві ЄС не відрізняється від такої дефініції у законодавстві США.

Таким чином, у світі сформувалося дві полярні позиції щодо статусу криптовалют: перша – це тотальна заборона її використання, а друга – суцільна легітимізація криптовалюти, створення сприятливих умов для її обігу та поширення як законного платіжного засобу. Переважна більшість країн світу все ще остаточно не визначилася зі статусом криптовалюти. Проте в глобальному вимірі *bitcoin* продовжує залишатися найбільш популярною та найбільш поширеною криптовалютою [16].

Вплив криптовалюти на цифрову економіку будь-якої держави не можна недооцінювати. Саме цифрова економіка є акселератором розвитку соціально-економічного життя в сучасному світі та здатна вплинути на підвищення ВВП країни. Популярність криптовалют пов'язана, насамперед, із розвитком економіки віртуального світу, в якому з'являються різноманітні електронні гроші. Значною мірою онлайн-торгівля та майнінг *bitcoin* – це сучасний механізм пошуку та залучення інвестиційного капіталу, особливо для країн, що розвиваються, проте, як демонструє наявний зарубіжний досвід, цей інструмент є досить ризикованим. Водночас у *bitcoin* є чимало конкурентів, зокрема, такі криптовалюти як «*Ethereum*» та «*Litecoin*». Отже, існує вірогідність, що будь-яка з цих криптовалют може стати більш популярною, ніж *bitcoin*, у випадку, коли учасники «коаліції» *bitcoin* втратять свої позиції, або відбудеться його стрімке падіння. Парадокс *bitcoin* полягає в тому, що його ціна зростає, тому що його купують, тобто є попит, який нічим не підкріплюється. Цей факт може призвести до обвалу вартості *bitcoin*, оскільки більшість його власників не розглядають *bitcoin* як платіжний засіб, а лише використовують його з метою власного збагачення та накопичення.

З огляду на це проблемою залишається відсутність чіткої домовленості між учасниками міжнародного фінансового ринку та державами щодо появи нових видів криптовалют та їх обігу, що провокує постійну розробку нових більш привабливих та ризикованих інструментів капіталовкладень. На даний момент найбільшими корпораціями у світовій економіці є цифрові гравці, які засновують свій бізнес і ринки капіталу на довірі та віртуальних системах.

Bitcoin має всі шанси стати глобальною валютою, яка може бути загальновизнаною в майбутньому через її цифрову ДНК. Також *bitcoin* має деякі важливі якості нової цифрової ери, які не властиві іншим формам фіатних грошей. Насамперед – це глобальна цифрова інформаційно-пропагандистська діяльність, алгоритмічна ідентифікація майнерів, потенційна загальна анонімність в електронних транзакціях. Однак окремі з цих аспектів можуть перешкодити визнанню *bitcoin* ефективною загальновизнаною грошовою одиницею.

У світі фінансів та інвестицій відбувається масштабна фінансово-технічна революція, а гроші стають повністю цифровими. Однією з ключових переваг *bitcoin* є його винятковість, закладена в цифровому алгоритмі, у світі, економіці та грошовій торгівлі, які все більше використовують цифрові технології. Тут *bitcoin* виступає в ролі рушійної сили цифрової еволюції. У міру того, як світ розвивається в бік цифрової економіки, повністю керованої штучним інтелектом і блокчейном, а також фінансових цифрових технологічних систем, усе частіше виникатиме потреба в нових рішеннях, таких як легітимізація криптовалюти, зокрема, *bitcoin*. *Bitcoin* час від часу був у центрі уваги через свою інноваційну радикальну концепцію, постійну увагу засобів масової інформації і, врешті решт тому, що у 2017 року він уперше дійсно перевищив ціну золота на низці глобальних бірж. Протягом декількох останніх років навколо *bitcoin* розвинулася широкомасштабна фінансова екосистема й економіка з десятками мільйонів, які щодня міняють власників в електронних транзакціях, витрачених на що завгодно: від електроніки до веб-хостингу, на благодійність, для придбання товарів тощо. Цілком зрозуміло, що грошові кошти мають невеликий обсяг відносно решти світових торгових активів та економіки, що свідчить про необхідність проведення глобальних трансформацій, оскільки суспільство і фінанси поступово стають цифровими [17].

У жовтні 2017 року під час проведення в м. Лондоні міжнародної конференції, присвяченої стану світової фінансової системи, було наголошено, що *bitcoin* та інші криптовалюти не є загрозою для стабільності фінансових систем та національних валют. Зокрема. Міжнародним валютним фондом рекомендовано запроваджувати національні криптовалюти в країнах зі слабкою економікою [18].

Висновки. Неврегульований розвиток на міжнародному рівні таких технологій, як криптовалюти і блокчейн створює передумови для значних викликів світовій фінансовій стабільності та безпеці для будь-якої держави. Анонімність та відсутність фактичного контролю з боку державних структур сприяє тінізації економіки, до того ж навіть добросовісні власники криптовалют фактично позбавлені можливості захистити свої інтереси в адміністративному чи судовому порядку. У зв'язку з чим головна проблема, що виникає навколо криптовалюти, полягає в тому, що на сьогоднішній день відсутня уніфікована міжнародна конвенція щодо обігу криптовалюти, зокрема *bitcoin*. З огляду на це країни світу по-різному тлумачать цей фінансовий інструмент, оскільки відсутня єдина світова позиція, а думки провідних експертів також різняться. Практично в усіх державах світу *bitcoin* визначається не як гроші, а як певний актив, у зв'язку з чим його оподаткування здійснюється на загальних засадах. Тому одним із ключових питань залишається перспектива оподаткування *bitcoin* за міжнародними стандартами.

Україна однією з перших у світі презентувала законодавчу базу щодо регулювання криптовалют, проте ця проблематика ще й досі остаточно не вирішена. У Верховній Раді України зареєстровано два законопроекти з цього питання, зокрема, від 6 жовтня 2017 року № 7183 «Про обіг криптовалюти в Україні» та від 10 жовтня 2017 року № 7183-1 «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні». Прогнозується, що прискорення їх схвалення надасть змогу легалізувати криптовалюти і, зокрема, *bitcoin* в Україні, визначити порядок обігу криптовалют та створити відповідне правове поле. Проте, на жаль, відсутність значного досвіду інших держав світу у таких питаннях та однозначного міжнародно-правового тлумачення поняття «криптовалюта» потребує детального обговорення та тісної взаємодії всіх гілок влади для впровадження якомога досконалішого вітчизняного законодавства в цій площині.

Таким чином, виходячи з вищевикладеного, можна констатувати, що існує нагальна потреба в активізації зусиль світової спільноти з метою прискорення розробки та в

перспективі схвалення на базі Міжнародного валютного фонду, інших міжнародних фінансових інституцій відповідної конвенції, що надасть можливість чітко визначитися з понятійним апаратом щодо криптовалют, а також врегулювати питання правової регламентації обігу криптовалют як фінансового інструменту глобальної цифрової економіки. Це питання також залишається актуальним і для України.

Список використаних джерел:

1. Що таке криптовалюта? Відмінні риси і принцип звернення. Все про ринок криптовалюти, біткойн, блокчейн, майнінг, торгівлю // PingBlockchain.com. – 2017, 27 грудня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pingblockchain.com/shho-take-kriptovaljuta-vidminni-risi-i-princip/

2. Достов В. Л. Электронные деньги как инструмент оптимизации платежного оборота (точка зрения) / В. Л. Достов, В. А. Кузнецов, П. М. Шуст // Деньги и кредит. – 2013. – № 12.

3. Франція хоче обговорити біткоїн на саміті G20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/news/2017/12/18/632297/

4. Vietnam's Central Bank Seeks to Ban Bitcoin Activities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://news.bitcoin.com/vietnams-central-bank-seeks-ban-bitcoin-activities/

5. Верес І. Поняття та ознаки електронних грошей / І. Верес // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – №8. – С. 15–18.

6. Українців заражали майнером криптовалют через Facebook Messenger [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/news/2017/12/22/632483/

7. О Национальной стратегии развития иформационного общества «Цифровая Молдова 2020» : Постановление Правительства Республики Молдова от 31 октября 2013 года № 857 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mtic.gov.md/ru/postanovlenie-o-nacionalnoy-strategii-razvitiya-informacionnogo-obshchestva-cifrovaya-moldova-2020

8. О развитии цифровой экономики : Декрет Президента Республики Беларусь от 21 декабря 2017 года № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/view/dekret-8-ot-21-dekabrja-2017-g-17716

9. Олексюк О. С. Криптовалюта біткоїн. Проблеми системного підходу в економіці / О. С. Олексик // Гроші. Фінанси і кредит. – 2017. – Вип. № 4 (60). – С. 145–153.

10. Blockchain taskforce announced to help Government implement National Blockchain Strategy. Malta Independent [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.independent.com.mt/articles/2017-09-15/local-news/Blockchain-taskforce-announced-to-help-Government-implement-National-Blockchain-Strategy-6736179064

11. Роз'яснення НБУ щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin від 10.11.2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608

12. Вища Експертна рада закликала регуляторів фінансового ринку визначитися з правовим статусом криптовалют в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=57795435

13. Проект Закону України «Про обіг криптовалюти в Україні» від 06.10.2017 р. № 7183 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684

14. Росія розробляє криптовалюту, щоб уникати санкцій – FT // Голос Америки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrainian.voanews.com/a/rosija-rozrobljaje-crytovalyutu/4189069.html

15. Директива ЄС 2015/849 європейського парламенту та ради від 20 травня 2015 року // Офіційний вісник Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20(EU)%202015_UA.htm

16. Polasik M.Virtual currency Bitcoin from the perspective of internet bidder, preliminary analysis / M. Polasik, A. Piotrowska, R. Kotkowski // Financial science. – 2013. – № 4 (17). – P. 132.

17. Dinis Guarda. Will The Cryptocurrency Market Raise From $512 Billion To 1 Trillion Soon? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.tradersdna.com/bitcoin-cryptocurrencies/will-cryptocurrency-market-raise-236-billion-1-trillion-soon/

18. Глава МВФ призывает не игнорировать криптовалюты [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://finmedia.net/glava-mvf-prizy-vaet-ne-ignorirovat-kriptovalyuty

* ***Гребенюк Максим Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, Керівник МНДЦ з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України.***

* ***Лук'янчук Руслан Валерійович – кандидат наук з державного управління, старший науковий співробітник МНДЦ з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України.***

Стаття надійшла до редакції 10 грудня 2017 р.

УДК 342.9

Світлана Клімова *

ПУБЛІЧНІ ІНТЕРЕСИ В УПРАВЛІННІ ОБІГОМ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

У статті обґрунтовано необхідність введення у науковий обіг терміну «управління обігом публічних фінансів». Публічний інтерес у фінансовій галузі публічного управління відіграє регулятивну функцію, а його сутність полягає в тому, що інтерес спонукає його носія до дій, які в подальшому формуються у вигляді основних засад внутрішньої політики у фінансовій сфері, а реалізуються через управлінські та фінансові правовідносини.

Ключові слова: публічне управління, публічний інтерес, управлінські відносини, фінансові відносини, публічні фінанси.

Климова С. Н. Публичные интересы в управлении оборотом публичных финансов.

В статье обоснована необходимость введения в научный оборот термина «управление оборотом публичных финансов». Публичный интерес в финансовой сфере публичного управления играет регулятивную функцию, а его сущность заключается в том, что интерес побуждает его носителя к действиям, которые в дальнейшем формируются в виде основных принципов внутренней политики в финансовой сфере, а реализуются через управленческие и финансовые правоотношения.

Ключевые слова: публичное управление, публичный интерес, управленческие отношения, финансовые отношения, публичные финансы.

Klimova S. M. Public interests in public finance management.

The article substantiates the necessity of introducing the term «management of public finance turnover» into scientific circulation. Public interest in the financial sphere of public administration plays a regulative function, and its essence lies in the fact that interest motivates its bearer to act, which are subsequently formed in the form of the basic principles of domestic policy in the financial sphere, but realized through managerial and financial legal relations.

Keywords: public administration, public interest, managerial relations, financial relations, public finances.

Публічні інтереси, які створюються державою, виступають фундаментом для створення і функціонування державних та громадських інститутів. Приватні інтереси відображають потреби громадян і організацій та є головним фактором їхньої діяльності. Необхідність урахування приватного та публічного інтересу характеризує сучасну взаємодію особистості, суспільства та держави. Їхнє оптимальне співвідношення можливе за поваги інтересів один одного, за їхньої взаємної відповідальності, та лише у державі з високорозвинутими демократичними інститутами, стабільною економікою, сформованою політичною системою.

Ускладнення суспільних відносин в Україні, спричинене суперечливими економічними, політичними, правовими, соціальними процесами на тлі глобалізаційних та